

утилітарними, архітектори пытались сделать свои творения наиболее выразительными. Поэтому, как и пропорциональные соотношения пространства, формы, выполнял не менее важную роль декор здания. Соответственно, обсуждение проблемы декора было одной из ключевых тем среди зодчих. В статье продолжено раскрытия проблемы толкового содержания понятия архитектурный декор, в частности, на основе библиографического анализа зарубежной и отечественной литературы рассмотрены теоретические исследования понятия архитектурный декор с позиции его классификации. Раскрыто содержание понятия «декор» в архитектуре, в понимании его зодчими конца XIX - начала XX вв. Благодаря натурных обследований и сравнительного анализа осуществлена классификация архитектурного декора на примере фасадов зданий Львова конца XIX - начала XX вв.

Ключевые слова: декор, архитектура, архитектурный декор, классификация, архитектура конца XIX - начала XX вв.

Ponkalo S.I. IN ARCHITECTURE OF LATE 19th EARLY AND 20th CENTURY: INTERPRETATION AND CLASSIFICATION. In an effort to meet aesthetic needs along with utilitarian ones, architects strove to make their creations the most expressive. Therefore, the decor of a building played a no less important role than proportional space and shape ratios. Accordingly, the discussion of decor was one of the key topics among architects. This piece further elaborates on the meaning of architectural decor, in particular, it covers theoretical studies of the concept of architectural decor from the standpoint of its classification and based on bibliographic analysis of foreign and national sources. The meaning of the concept of “decor” in architecture as it was understood by architects of the late 19th and early 20th century has been expanded. Architectural decorative elements have been classified as a result of scientific literature analysis, field surveys, and comparative analysis and using facades of Lviv's buildings of the late 19th and early 20th century as an example.

Key words: decor, architecture, architectural decor, classification, architecture of the late 19th and early 20th century.

DOI: 10.29295/2311-7257-2020-100-2-83-88
УДК 712

Потапчук І.В., Бичковська Л.С.

*Національний університет водного господарства та природокористування
(вул. Соборна, 11, Рівне, 330028, Україна; e-mail: potapchuk_i@ukr.net; l.s.bychkovska@nuwm.edu.ua;
orcid.org/0000-0003-1526-4351; orcid.org/0000-0001-9876-5358)*

ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦІЙНІ ОБ'ЄКТИ МІСТА РІВНЕ: МИНУЛЕ, СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В статті зазначено важливість природно-ландшафтної ситуації в формуванні ландшафтно-рекреаційних об'єктів поселень та відповідно необхідність дослідження впливу даного чинника на створення сприятливого мікроклімату їх мешканців. Окреслено проблеми, які стоять перед сучасними містобудівними Рівного. Обґрунтовано необхідність проведення даного дослідження, що визначається пошуком шляхів виявлення та збереження природно-ландшафтної формули, яка була закладена при формуванні територій міста для збереження своєрідності та ідентичності останнього. Описано основні ландшафтно-рекреаційні об'єкти загального користування, які на даний час існують в місті, особливості їх виникнення та розташування, стан на даний момент. Подано та обґрунтовано пропозиції по місцезнаходженню нових зелених насаджень загального користування. Сформульовано висновки дослідницької роботи, які демонструють цінність проведеного дослідження.

Ключові слова: ландшафтно-рекреаційні об'єкти, водно-озеленені об'єкти, природно-ландшафтна ситуація, ревіталізація.

Вступ. Як відомо, природно-ландшафтна ситуація, яка лежить в основі кожного поселення визначає своєрідність даного містобудівного об'єкту, робить його неповторним та унікальним, особливо за вмілого використання та підсилення природних чинників для створення різноманітних ландшафтно-рекреаційних утворень. Проте, на сучасному етапі для

багатьох історичних міст постала проблема оновлення та ревіталізації створених ландшафтних об'єктів, які перебувають в неналежному стані - є фізично та морально застарілими. Одним з прикладів такого історичного поселення, яке отримало в минулому формування, так званого, водно-зеленого діаметру, а наразі має ландшафтно-рекреаційні об'єкти в

занедбаному стані є місто Рівне. Поселення відоме своєрідною природно-ландшафтною ситуацією, яка визначила формування основних озелених просторів загального користування та штучних водних об'єктів. В основі заснування міста лежав гідрографічний чинник, роль якого була підсилена влаштуванням штучних водойм з подальшим їх озелененням. На даний час перед містобудівними Рівного гостро постає проблема ревіталізації існуючих водно-озелених просторів міста та створення нових зон масового відпочинку населення, чим і визначається актуальність наукової роботи. Тематикою дослідження ролі природно-ландшафтних чинників в формуванні водно-озелених ландшафтно-рекреаційних просторів міст та, зокрема, міста Рівного займалися ряд зарубіжних та вітчизняних науковців, праці яких побіжно торкаються проблематики даної статті: Джеймс Корнер [1], Красильникова Е.Е. [2], Єнікєєва Л.М., Чичканова В.Ю., Прокоф'єв Е.І. [3], Пузирний В.І. [4], Сідорова В.В. [5], Баранник Н.В., Осиченко Г.О. [6], Добровольська Ю.О. [7], Дубіна Н.Г. [8], Ладигіна І.В. [9], Кузьмич О.І. [10], Михайлишин О.Л. [11, 12], Потапчук І.В., Бичковська Л.С. [13, 14], Прищепа О.П. [15] та ін.

Завдання дослідження. Для того, щоб розробити та втілити заходи по ревіталізації водно-зелених просторів та при цьому не порушити формулу природно-ландшафтної ідентичності міста Рівного необхідно проаналізувати та дослідити особливості формування та розвитку даних об'єктів, їх трансформацію та перспективи розвитку.

Результати дослідження. Локалізацію сучасних водно-озелених просторів міста визначили містобудівні роботи, початок яких був покладений в 30-х років ХХ століття. Так, на початку даного періоду в місті існувало дві озеленені ділянки для масового відпочинку - парк князів Любомирських (орієнтовно сучасна територія парку Молоді) та, так звані, Волинські торги, територія яких виконувала функцію міського парку і була розташована на східній околиці Рівного в межах замиської садиби "Гірка" князів Любомирських

(сучасна територія міського парку ім. Т.Г. Шевченка). Проте, займаючи на той час площу 694 га, Рівне не мало свого повноцінного парку і поміж всіх міст Волині було найбільш позбавлено зелені, як громадської, так і приватної. Парк Любомирських займав біля 3 га, а на кожного мешканця припадало зелені лише 1,1 кв.м. замість 10 кв.м., які передбачалися за планом регуляції забудови міста, що був розроблений технічним відділом Рівненського магістрату в 1928 році за часів Другої Польської республіки. Тому в 1930 році було виконано проект нового рекреаційного утворення, яке передбачалося розташувати на одному з передмість поселення - Грабнику [11]. Варто зазначити, що вже в ХІХ столітті північно-східний район міста називався передмістя Грабник, ця назва збереглася й до сьогодні. Ще в ХVІІІ столітті тут був висаджений великий гай, де серед дерев переважав граб (звідси і назва). Рівняни часто обирали Грабник в якості місця проведення масових заходів (дозвіл на це потрібно було отримувати в князів Любомирських). Цей район міста вирізнявся поміж інших зеленими насадженнями. [15]. Так, саме тут у 1933 році був закладений новий парк. Площа ділянки становила 4 га і на момент відкриття було споруджено павільйон-кафе та літній оркестровий майданчик [11]. Наразі, у цій природній улоговині мало що вціліло від колишнього парку (в 30-ті роки - імені польського президента І. Мостіцького, у 50-ті роки - імені М. Хрущова). В 50-60-ті роки ХХ століття в ньому проводились сільськогосподарські виставки. А в 70-ті роки він вже був у дещо занедбаному стані [15]. На даний час існує розроблений та затверджений проект щодо його реконструкції, який знаходиться на стадії реалізації.

Особливої уваги заслуговує нині пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення – Парк культури та відпочинку імені Т. Шевченка. У жовтні 1939 року після встановлення в Рівному радянської влади було прийнято рішення про створення на території колишнього фільварку «Гірка» міського парку культури та відпочинку. У 1947 році

площа парку була збільшена і становила 11 га, а на початку 1950-х років парк ще значно розширив свою територію. На початку 1960-х років були проведені заходи з упорядкування території центрального міського парку. Його межі були розширені до сучасних. В 1978 році парк мав площу 26 га та статус пам'ятки садово-паркового мистецтва республіканського значення. Проект ландшафтної реконструкції парку був виконаний в 1976 році Київ-НПП містобудування та Відділенням дендрології і паркознавства Ботанічного саду Академії наук УРСР. Він передбачав удосконалення планувальної структури, покращення дендрологічного складу насаджень, удосконалення інженерного благоустрою. В процесі його реконструкції були переобладнані входи в парк, виставка квітів, виконаний благоустрій могил, куточок Т. Шевченка, зменшена зона атракціонів, розріджені насадження, видалені малоцінні старі дерева, створені нові газони, сформовані поляни і просторові ландшафтні композиції [10].

У 1977-1984 рр. проводилася реконструкція парку, в результаті якої був створений каскад басейнів з фонтанами, оточеними вербами. На сьогодні парк займає 32 га і має 5 зон: тихого відпочинку, активного відпочинку, видовищних споруд, спортивний та дитячий сектор.

В повоєнний період планомірне озеленення міста розпочалося з 1955 року коли стала формуватися розвинена зелена зона в комплексі з приміською територією. Перші плани зеленого будівництва були направлені на збільшення площі насаджень, в основному, на території забудови. Територіальне формування зеленої зони міста, в основному, визначилося в 1957 році з розробкою проекту, що був виконаний Львівською філією «Діпроміста». В ландшафтному аспекті проектом передбачалося озеленення і благоустрій великих здебільшого заболочених територій, що були не придатні для використання в сільському господарстві, а також доведення площі зелених насаджень від 179 га до 486 га. Станом на 1978 рік в місті було 3 парки (46 га), 25 скверів (80,2 га), а довжина зелених насаджень вздовж вулиць,

проїздів та набережних складала 595 км [10].

На цей час площа водно-зеленого діаметру північ-центр-південь, який розвивався вздовж річки Устя становила 546 га. Просторово-ландшафтна композиція останнього включала: зону культурно-масового відпочинку, що об'єднувала систему парків, які проектувалися: мікрорайону Північний, по осі вулиці Директорії, вздовж вулиці Набережної; зону відпочинку в природному оточенні на базі заново створеного ландшафтного парку Молоді; спортивну зону на базі стадіону на 25 тис. глядачів (зараз стадіон «Авангард»); системи гідро- та лугопарків, що проектувалися на той час; загальноміську зону відпочинку з пляжами вздовж Басівкутського озера [10].

В процесі проведення містобудівних робіт на протязі 1970-х років на основі втілення концепції генплану 1965 року у місті Рівне був закладений ще один ландшафтний об'єкт масового відпочинку для селища хіміків (згодом мікрорайон Ювілейний) - парк «Хімік» [12]. І хоча даний ландшафтний об'єкт є одним з наймолодших в Рівному з подібного типу зелених насаджень, він також потребує реконструктивно-відновлюваних заходів, направлених на осучаснення та оновлення елементів садово-паркового мистецтва.

Потрібно також згадати про невеликий парк на території біля сучасної будівлі Обласної державної адміністрації. Парк виник на пагорбі - місцевості, що слугувала єврейським кладовищем, яке в кінці 1950-х - на початку 1960-х років було зруйноване (на його місці була зведена будівля обкому партії та школа №5, а частина кладовища - згодом перетворилася на паркову територію). Ще один об'єкт озелених територій Рівного - це парк Перемоги, який входить до складу Монументу Вічної Слави - великого архітектурно-скульптурного комплексу міста. Парк з монументом був відкритий в 1985 році і знаходиться на підвищеній території з боку головного в'їзду в місто зі сторони Києва. На жаль, даний ландшафтний об'єкт з пілоном-обеліском і скульптурною композицією мають занедбаний вигляд і

вимагають проведення реконструктивних заходів.

Таким чином, водно-озеленені об'єкти міста Рівного були сформовані, в основному, ще за часів Радянського союзу, а їх масштабна реконструкція як така не проводилася. Також за часи незалежності України не було запроєктовано жодного нового ландшафтного об'єкту, який би відповідав вимогам сучасного міського парку, незважаючи на те, що територія міста значно збільшилася за площею, і відповідно збільшилася кількість населення та, відповідно, зросло навантаження на зелені насадження і ландшафтно-рекреаційні об'єкти.

Отже, проведення ревіталізаційних заходів щодо існуючих водно-озелених об'єктів міста є наразі досить актуальним питанням. Крім того, сучасна природно-ландшафтна ситуація дозволяє створити декілька нових ландшафтно-рекреаційних об'єктів на території міста (рис. 1).

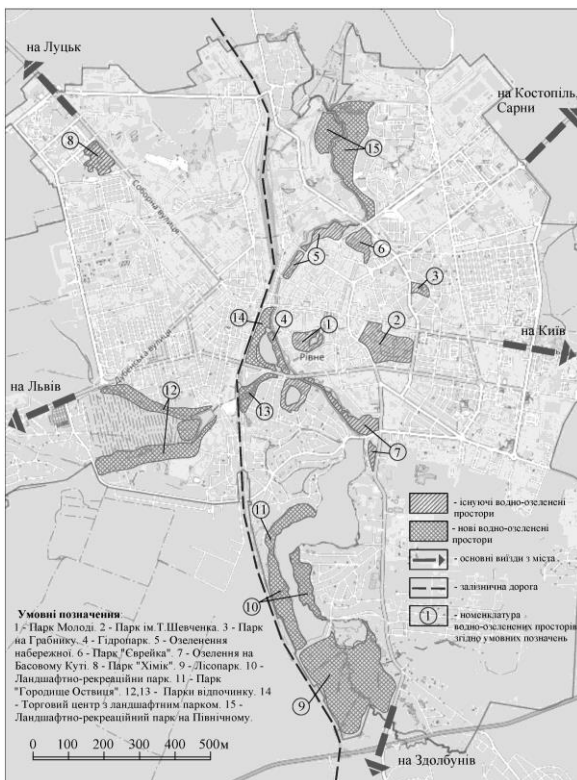

Рис. 1. Природно-ландшафтна модель існуючих та проектних водно-озелених просторів міста Рівне

Одним з кроків проведення реконструктивних заходів водно-зеленого діаметру є ревіталізація території ринку Дикого та прилеглої до нього місцевості, які

формують набережну в історичному центрі міста і виходять до водойми. Ринок, здебільшого носить стихійний характер, територія не має відповідного благоустрою. Дана ділянка може бути осучаснена за допомогою створення проекту торговельного центру з наземним паркінгом та прилеглою ландшафтно-упорядкованою територією у вигляді парку відпочинку або спеціалізованого парку, як продовження вже існуючого гідропарку.

Цілком вдалим та доцільним може бути влаштування при в'їзді в місто зі сторони Здолбунова такого природно-ландшафтного утворення масового відпочинку як лісопарк: дана місцевість відповідно до схеми планувальних обмежень знаходиться в зоні затоплення максимальними паводковими водами, тому ділянка відповідно до зонування території (за геопорталом відкритих даних міста Рівне) відноситься до зони Р-2 (рекреаційна зона активного відпочинку).

Ще одна цікава ділянка за локалізаційним потенціалом в природно-ландшафтному аспекті знаходиться на правому березі Басового кута біля території древнього городища. Городище підвищується над місцевістю на 4-5 метрів, прилегла ж територія відноситься до зони затоплення максимальними паводковими водами. Для частини даної території вже розроблена концепція парку історичної реконструкції «Городище Оствиця», який може стати складовою частиною більшого паркового утворення, територія якого відноситься до зони Р-2. Мета розробленого проекту - створення унікального для Рівного парку під відкритим небом, завдяки якому місто отримає громадську локацію для проведення дозвілля мешканців міста та гостей; організація майданчику для фестивалів, тематичних подій та різних заходів; створення принади для туристів з області та інших регіонів країни та закордону; популяризація історико-культурної спадщини регіону; розвиток експериментальної археології [16].

Також одна з нових ландшафтних зон масового активного відпочинку може бути запроєктована на вільній від забудови території, що прилягає до вулиць

- міжвоєнний період: теорія і практика підходів. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2010. Випуск 24. С.237-250.
12. Михайлишин О.Л. Архітектурно-просторовий розвиток міста Рівне у 1950-1970-х рр. *Архітектурна спадщина Волині*. Рівне, 2016. Вип. 5. С. 52-66.
  13. Потапчук І.В., Бичковська Л.С. Витоки та особливості формування водно-зеленого діаметру міста Рівне і його приміської зони. *Архітектурний вісник КНУБА*. К.: КНУБА, 2018. Вип. 16. С.270-280.
  14. Потапчук І.В., Бичковська Л.С. Витоки та проблематика формування водно-зеленого діаметру міста Рівне в повоєнний період (1950-1980 рр.). *Архітектурна спадщина Волині*. Рівне, 2018. Вип. 6. С. 194-199.
  15. Прищеп О.П. *Вулицями Рівного*. Рівне, 2006. 224с.
  16. *Концепція парку історичної реконструкції «Городище Оствиця»*. URL: <https://www.facebook.com/notes/most/концепція-парку-історичної-реконструкції-городище-оствиця/3580035385371823>.

Потапчук І.В., Бычковская Л.С. ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦИОННЫЕ ОБЪЕКТЫ ГОРОДА РОВНО: ПРОШЛОЕ, НАСТОЯЩЕЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ. В статье указана важность природно-ландшафтной ситуации в формировании ландшафтно-рекреационных объектов поселений и соответственно необходимость исследования влияния данного фактора на создание благоприятного микроклимата их жителей. Определены трудности, стоящие перед современными градостроителями Ровно. Обоснована необходимость проведения данного исследования, которая определяется поиском путей выявления и сохранения природно-ландшафтной формулы, заложенной при формировании территорий города для сохранения своеобразия и идентичности последнего. Описаны основные существующие в настоящее время ландшафтно-рекреационные объекты общего пользования, особенности их возникновения и расположения, состояние на данный момент. Поданы и обоснованы предложения по месторасположению новых зеленых насаждений общего пользования. Сформулированы выводы

исследовательской работы, которые демонстрируют ценность проведенного исследования.

Ключевые слова: ландшафтно-рекреационные объекты, водно-озелененные объекты, природно-ландшафтная ситуация, ревитализация.

Potapchuk I.V., Bychkovska L.S. LANDSCAPE AND RECREATIONAL OBJECTS OF RIVNE: PAST, PRESENT AND FUTURE DEVELOPMENT. The article notes the importance of the natural landscape situation in the formation of landscape and recreational objects of settlements and the need to study the impact of this factors on the creation of a favorable microclimate of their inhabitants. Rivne is one of the historical settlements, its landscape and recreational areas are abandoned now and in need of revitalization. The problems that exist in modern urban cities are described. The necessity of this research is substantiated, which is determined by the search for ways to identify and preserve the natural landscape formula, which was laid down in the formation of the city territory to preserve originality and identity by studying the birth and evolution of water landscaping objects of mass recreation. The relevance of the study lies in the unfavorable situation in Rivne with large green areas of public use; discrepancy of their condition with town-planning, sanitary-hygienic and aesthetic norms; discrepancy with the requirements for modern parks, gardens and squares; the need to establish new plantings to increase the area of landscaping of the city in connection with the rapid development (mainly residential) of new settlements and at the same time the deficit of new green areas of public use. Scientists and researchers who in their works to some extent touched on this issue are mentioned. The town-planning works which were connected with localization of modern water-green spaces of the city are investigated. The main landscape and recreational objects for public use that now exist in the city, the peculiarities of their origin and location, the modern state are described. Proposals for the location of new green areas for public use are presented and substantiated. The results of the study are confirmed by illustrative material which demonstrates the modern natural and landscape situation of the city, its existing and project landscape and recreational objects.

Keywords: landscape-recreational objects, water-green objects, natural-landscape situation, revitalization.